

Československá volební statistika

Federální shromáždění Československé socialistické republiky přijalo dne 27. února 1990 zákon o volbách do Federálního shromáždění (č. 47/1990 Sb.), podle kterého proběhly ve dnech 8. a 9. června 1990 volby do tohoto zákonodárného orgánu opět za účasti širokého spektra kandidujících politických subjektů. Obdobné volební zákony přijaly Česká národní rada (zákon č. 54/1990 České národní rady) a Slovenská národní rada (zákon č. 80/1990 Slovenské národní rady) pro volbu svých republikových zákonodárných orgánů, které proběhly zároveň s volbami federálními.

V těchto legislativních normách a také v následných vládních materiálech, které přípravu a provedení voleb koordinovaly, se znovu po roce 1946 objevují úkoly statistických orgánů ve volbách, a to jak na úrovni federace, tak i obou národních úřadů. Principy působnosti orgánů státní statistiky byly v dalších letech kodifikovány obdobným způsobem i ve všech dalších volebních zákonech, upravujících různé druhy voleb nebo celostátního referenda. Stručně tak lze říci, že státní statistika je v současné době trvale nositelem dvou významných skupin úkolů ve volbách:

- vytvoření metodiky zjišťování výsledků hlasování (elementární výsledky sčítání hlasů, odevzdaných na úrovni jednotlivých okrsků - volebních místností)
- vytvoření systému sběru výsledků hlasování, jejich sumarizace a zpracování celkových výsledků voleb včetně rozdělení mandátů, prezentace výsledků voleb a jejich poskytování všem uživatelům.

Obnovení působnosti orgánů státní statistiky ve volbách však znamenalo i možnost pokračovat v rozvíjení oboru volební statistiky, přičemž prioritou je zde poskytování informací o výsledcích voleb v co nejpodrobnějším územním členění a v časovém srovnání za co nejdelší období, nejlépe již od vzniku samostatného státu. Mezi první kroky na tomto úseku proto patřilo ohlédnutí do historie voleb do zákonodárných orgánů republiky. Již v roce 1990 Federální statistický úřad vydal publikaci s celkovými výsledky voleb do Národního shromáždění (Poslanecká sněmovna a Senát) v letech 1920 až 1935 a v roce 1992 pak publikaci, která se věnovala porovnání výsledků voleb do ústavodárného Národního shromáždění v roce 1946 a voleb do Sněmovny lidu Federálního shromáždění v roce 1990. Samozřejmostí bylo vydávání publikací s výsledky právě provedených voleb, a to nejen na úrovni federace, ale i oběma národními statistickými úřady. Po vzniku samostatných států, České republiky a Slovenské republiky v roce 1993, pokračovala činnost na poli volební statistiky v rámci jejich statistických úřadů a trvá a rozvíjí se i v současnosti.

Pokračování v tomto oboru činnosti, přerušeném po roce 1948 na dobu více než 40 let, by samozřejmě nebylo úplné, kdybychom nezmapovali dostupnost informací o všech volbách od vzniku samostatného státu. Prověřili jsme, jaké údaje a z kterých voleb jsou k dispozici v knihovních fondech statistických úřadů, a hledali jsme další zdroje, ze kterých lze chybějící informace získat. Samostatný československý stát i území současné České a Slovenské republiky procházely od roku 1918 několika naprosto zásadně odlišnými společenskými systémy, což mělo dopad i na volby – od standardních voleb jako volné soutěže širokého spektra politických subjektů přes volby při existenci politickou reprezentací daných jednotných kandidátních listin až po nemožnost jejich konání vůbec. Tato období lze z hlediska možnosti statistického zpracování výsledků voleb vymezit následovně:

- *Období od října 1918 do září 1938 (první republika)*

Od roku 1920 (po schválení ústavy v roce 1919) se na území Československa konaly standardní volby do Národního shromáždění (Poslanecká sněmovna a Senát) a volby do obecních zastupitelstev za účasti širokého spektra politických subjektů.

- *Období od října 1938 do května 1945 (druhá republika, Protektorát Čechy a Morava, Slovenský štát)*

V tomto období se volby s výjimkou voleb na území dnešního Slovenska nekonaly.

- *Období od května 1945 do února 1948*

Ustavení Prozatímního národního shromáždění a vytvoření národních výborů po osvobození republiky v roce 1945 nebylo výsledkem standardního volebního procesu, v květnu 1946 se konaly řádné volby do ústavodárného Národního shromáždění za účasti osmi politických subjektů.

- *Období od února 1948 do konce roku 1989*

Tehdejšími ústavními pořádky a volebními zákony bylo dáno, že ve všech volbách existovaly jednotné kandidátní listiny Národní fronty. Nebyla tedy možná volební soutěž a ze statistického pohledu na výsledky voleb jsou jedinými relevantními údaji z tohoto období počty oprávněných voličů

a počty voličů, kteří se voleb zúčastnili. Částečnou výjimku tvoří volby v roce 1948, které sice přebraly mnoho principů z právní úpravy voleb v roce 1946, ovšem proces podávání kandidátních listin, průběh hlasování a sčítání hlasů již řídily volební výbory, vytvářené pod vedením akčních výborů Národní fronty.

Orientační průzkum dostupnosti a stavu historických údajů o výsledcích voleb přinesl jedno zásadní poznání v tom směru, že nalezení příslušných dokumentů (vesměs na papírovém mediu, často unikátních a většinou dostupných pouze ve studovných archivů a knihoven), přepis potřebných údajů (digitalizace ve formě datových souborů) a jejich zpracování (identifikace a zařazení do časových řad) je velice náročnou a dlouhodobou záležitostí, a že výstupy z tohoto procesu bude nezbytné prezentovat postupně.

Publikace, kterou Vám předkládáme, je jedním z takových výstupů, ale vzhledem ke vzpomenutým výročím ho považujeme za počin v současnosti nejvýznamnější. Uvádí volební výsledky do zákonodárného orgánu republiky (resp. jeho dolní komory) za celou dobu jeho existence a výsledky voleb do všech orgánů, které lze považovat za jeho předchůdce od prvních voleb v roce 1920 do současnosti. Obsahuje tedy údaje o volbách do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění Československé republiky v letech 1920 až 1935, do ústavodárného Národního shromáždění v roce 1946, do Národního shromáždění v roce 1948, do obou komor Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky v roce 1990 a 1992, do České národní rady v letech 1990 a 1992 a do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1996 – 2006. V omezeném rozsahu daném charakterem voleb uvádí také údaje o výsledcích voleb do Národního a Federálního shromáždění Československé republiky a Československé socialistické republiky a do České a Slovenské národní rady v letech 1954 až 1986.